

NEEFTA XIDIDKA SARIN (SARIN NERVE GAS) SU'AALAHAD BADAN LA ISWEYDIYO

Sarin, oo loo yaqaano oo kale GB, waa kiimiko bini'aadanku sameeyay oo loo adeegsado dagaalka laguna tilmaamay waxyeelle xidid. Waxyeelleyaasha xididku waa kuwa ugu sun badan sida ugu dhakhsaha badan na u hawla marka la eego waxyeelleyaasha loo adeegsado dagaal kiimiko. Waxay u eeg yihin noocyada sunta cayayaanka qaarkood (dilaaga cayayaanka) la yidhaahdo 'organophosphates' marka la eego sida ay u shaqeyso dhibaatada waxyeellada leh ee ay keenaan. Hase yeeshe, waxyeelleyaasha xididku way ka xoog weyn yihin sunta cayayaanka ee ah 'organophosphate.'

Sarin waa hoore cad, midab Lahayn isla markaana aan ur Lahayn marka ay saafiga tahay. Hase yeeshee, waxa ku dhici kara uumi-bax (neef noqosho) ka dibna waxay ku fidi kartaa deegaanka.

Miyaa sarin loo isticmaalay hub ahaan wakhtiyadii hore?

Sarin iyo waxyeelleyaasha xididka ee kale waxa dhici karta in loo isticmaalay dagaal kiimiko mudadii dagaalku ka dhexeeyay Iiraan iyo Ciraaq sannadihii 1980-tanadii. Sarin waxa loo isticmaalay labadii weerarar argagixiso oo ka dhacay Jabaan 1994 iyo 1995.

Sidee bay sarin dadka u soo gaadhi kartaa?

Sarin waxay dadka u soo gaadhi kartaa dhawr siyaabood:

- Ka dib marka sarin lagu sii daayo hawada, waxay dadka ku soo gaadhi kartaa taabasho maqaarka ama indhaha ah. Wixa kale oo ay dadka soo gaadhi kartaa marka ay neefsadaan hawo ay ku jirto sarin.
- Sababtoo ah sarin waxay si fudud ugu qasantaa biyaha, waxa loo isticmaali karaa in biyaha lagu sumeeyo. Ka dib marka sarin lagu shubo biyaha, waxay dadka soo gaadhi kartaa marka ay taabtaan ama ay cabbaan biyaha ay sarin ku jirto.
- Ka dib marka cunto lagu sumeeyo sarin, waxay dadka soo gaadhi kartaa marka ay cunaan cuntada sumeysan.
- Qofka dharkiisu waxa uu sii wadi karaa sii deyntra sarin mudo ah 30 daqiqadood ka dib marka u soo gaadho sarin oo ah uumi, taasoo keeni karta in suntu gaadho dadka kale.
- Sababtoo ah sarin si gaabis ah ayay u baaba'daa, dadka ay si is-daba joog ah u soo gaadho waxa dhici karta inay soo gaadhaan waxyeello caafimaad oo sii badan.
- Sababtoo ah uumiga sarin waxa uu ka culus yahay hawada, waxay ku jiifsan doontaa aaggaga joogoodu hooseeyo, waxana ay halkaa ka abuurtaa halis soo-gaadhis oo sii weyn.

Sidee bay sarin u shaqeysa?

Baaxadda ay leedahay sumeynta ay keento sarin waxay ku xidhan tahay tirada sarin ee qofka soo gaadhey, sida ay qofka ugu soo baahday iyo mudada ay qofka ku baahaysay. Calaamadaheeda waxa la arkaa gudaha dhawr sekan ka dib marka ay qofka soo gaadho sarin oo ah qaab uumi isla

markaana waxa calaamadaheeda la arkaa gudaha dhawr daqiqadood ilaa 18 saacadood ka dib soo-gaadhisteeda marka ay tahay qaab hoore ah.

Dhamaan waxyeelleyaasha xididku waxay waxyeello sun ah keenaan marka ay shaqada ka horjoogsadaan kiimikada jidhka u ah “fureyaal damin” kuwaasoo ay ku shaqeeyaan qanjidhada iyo muruqyadu. Marka aanay jirin “fure damin,” waxa dhacaysa in qanjidhada iyo muruqyadu ay si joogto u shidan yihii. Wuxuu dhici karta inay daalaan ka dibna aanay awoodi karin inay sii wadaan shaqada neefsashada.

Sarin waa ta ugu uumi-bax fudud waxyeelleyaasha xididka, taasoo macnaheedu yahay inay si fudud oo dhakhso ah uumi u noqon karto iyadoo halkii ay hoore ka ahayd isu rogaysa uumi ama neef kuna fidaysa deegaanka. Dadka waxa soo gaadhi kara uumigeeda ama neefteeda xiitaa haddii aanay taabasho ku gaadhin sarin oo ah hoore ama qaab biyo.

Sababtoo ah si fudud ayay neef isugu beddeshaa, sarin waxay leedahay halis degdeg ah laakiin jirta mudo gaaban.

Waa maxay calaamadaha iyo tilaamaha isla markiiba la arko lagu yaqaano soo-gaadhista sarin?

Sababtoo ah sarin ma laha ur, waxa dhici karta in dadku aanay ogaan inay soo gaadhay.

Dadka ay soo gaadhay qadar yar ama dhexdexaad ah oo ah sarin ka dib marka ay neefsadaan hawo sumeysan, cunaan unto sumeysan, cabbaan cabbitaan sumeysan, ama taabtaan meello sumeysan waxa dhici karta inay isku arkaan qaar ka mid ah ama dhamaan calaamadaha soo socda gudaha dhawr sekan ilaa dhawr saacadood ka dib soo-gaadhista:

- Sun goraraya
- Indho biyo leh
- Wiil indho oo yaryar oo dhibic yar noqda
- Indho xanuun
- Aragga oo isku darsama
- Dhareer iyo dhidib siyaado ah
- Qufac
- Cadaadis laabta ah
- Neefsasho degdeg ah
- Shuban
- Kaadida oo soo korodha
- Wareer
- Lullo
- Tamar-dari
- Madax-xanuun
- Lallabo, matag, iyo/ama xanuun caloosha ah
- Garaac wadne oo gaabis ah ama dheeraynaya
- Cadaadis dhiig oo hooseeya ama sareeya

Xiitaa dhibic yar oo ah sarin oo soo gaadhay maqaarka waxay keeni kartaa dhidid iyo muruq dubaaxis ka dhaca meesha sarin ka taabatay maqaarka. Marka ay qadar weyn oo ah sarin ay qofka soo gaadho si kastaba ha ku soo gaadhee waxa iman kara dhibaatooyinkan caafimaadka waxyeellada u leh ee soo socda:

- Miyirka oo taga
- Gariir

- Qalayl
- Neesashada oo joogsata, taasoo suurogal ahaan keeni karta geeri

Isku-aragga calaamadahaa iyo tilmaamahaa qasab ma ah in macnahoo du yahay in qofka ay soo gaadhad sarin.

Waa maxay waxyeellada caafimaad ee mudada dheer?

Dadka suntu si khafiif ama dhexdhedaad ah u soo gaadho caadi ahaan si buuxda ayay uga bogsadaan. Dadka ay aad u soo gaadho lagama yaabo inay ka badbaadaan. Iyagoo taa kaga duwan sunta cayayaanka ee ah ‘organophosphate’, waxyelleyaasha xididka laguma arag dhibaatooyin maskaxda ah oo ay keenaan oo sii jira mudo ka badan hal ilaa laba todobaad ka dib soo-gaadhista.

Sidee bay dadku isku badbaadin karaan, maxaase la rabaa inay sameeyaan haddii ay soo gaadho sarin?

Ka-bogsashada soo-gaadhista sarin waxay suurogal tahay marka la daweyyo, laakiin waa in lidka-sunta ee loo hayo si dhakhso ah loo isticmaalaa si ay waxtar u yeelato. Sidaa daraadeed, waxa ugu fiican ee la sameyn karo waa iyadoo la iska ilaliyo soo-gaadhista:

- Ka tag aagga sarin lagu sii daayay oo tag meel hawo nadiif leh. Meel hawo nadiif leh oo dhaksho loo tago waxay si weyn waxtar uga leedahay yareynta suuragalka geeri ka timaada soo-gaadhista uumiga sarin.
 - Haddii sarin lagu sii daayay dibadda, ka tag aagga lagu siiyay sarin. Tag dhulka ugu sareeya sababtoo ah sarin waxay ka culus tahay hawada waxana ay ku jiifsataa dhulka hooseeya.
 - Haddii sarin lagu sii daayay gudaha, dibadda uga bax dhismaha.
- Haddii dadku u maleynayaan inay suntu soo gaadhad, waa inay iska saaraan dharkooda, si dhakhso ah u meydhaa jidhkooda oo dhan iyagoo isticmaalaya saabuun iyo biyo, isla markaana sida ugu dhakhsaha badan ee suuragalka ah u doontaan daryeel caafimaad.
 - *Iska-saarista iyo fogeynta dharka:*
 - Si dhakhso ah iskaga saar dharka ay ku jirto sarin hoore ah. Dharka wixii u baahan in madaxa laga saaro waa in la jaraa halka madaxa dushiisa la sii marin lahaa. Haddii ay suuragal tahay, ku xidh dharka boorso balaastig ah ama bac. Ka dibna ku xidh boorsadii hore boorso labaad oo balaastig ah. Dharka oo sidaa la iskaga saaro loona xidho waxay dadka ka badbaadin doontaa wixii ah kiimiko ee ku jira dharkooda.
 - Haddii dharka lagu riday boorsooyin balaastig ah, wargali waaxda caafimaadka ee degmada iyo gobolka ama shaqaalaha gurmadka marka ay yimaadaan. Gacanta ha la galin ama ha qaadqaadin boorsooyinka balaastigga ah.
 - Haddii aad dad kale ka caawinaysid inay dharka iska bixiyaan, isku day inaanad taaban meelaha sumeysan, isla markaana sida ugu dhakhsaha badan ee suuragalka u saar dharka.
 - *Maydhista Jidhka:*
 - Sida ugu dhakhsaha badan ee suuragalka ah, wixii ah sarin oo hoore ah ka dhaq ama ka maydh maqaarka iyadoo la isticmaalayo tiro badan oo ah saabuun iyo biyo. Ku-maydhista saabuun iyo biyo waxay dadka ka badbaadin doontaa wixii ah kiimiko saaran jidhkooda.
 - Indhaha ku maydh biyo saafi ah 10 ilaa 15 daqiqadood haddii ay gubanayaan ama haddii araggoo isku darsamay.
- Haddii sarin la liqay, ha ka keenin qofka matag ama ha siinin cabbitaano u cabbo.
- Isla markiiba raadso daryeel caafimaad. Garaac 911 ka dibna sharax wixii dhacay.

Sidee baa soo-gaadhista sarin loo daweyyaa?

Daweyntu waxay ka kooban tahay sida ugu dhakhsaha badan oo sarin jidhka looga qaado iyo daryeel caafimaad oo taageero ah oo lagu bixiyo goob cisbitaal ah. Lidka-sunta ayaa loo hayaa sarin. Waxay ugu waxtar badan yihiin haddii qofka loo siiyo sida ugu dhakhsaha badan ee suuragalka ah ka dib soo-gaashista sunta.

Wixii ah war dheeraad ah, wac North Dakota Department of Health (Waasaaradda Caafimaada ee Waqooyiga Dakota) oo leh lambarka 701.328.2378.